Otázka: Trestní právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Markéta Karlová

Trestní právo je odvětvím **veřejného práva,** které určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy, jaké jsou sankce za jejich spáchání a jakým způsobem stát prostřednictvím svých příslušných orgánů spáchání trestných činů zjišťuje a jejich pachatele trestá.

Trestní právo je součástí právního řádu příslušného státu. Spolu s právem ústavním a správním se řadí mezi obory práva veřejného.

Trestní právo má také funkci preventivní a výchovnou a také pomáhá předcházet spáchání trestného činu.

Základní dělení:

- a) HMOTNÉ TRESTNÍ PRÁVO – (definice, pojmy, v trestním zákoníku)
- b) PROCESNÍ TRESTNÍ PRÁVO – (fáze zajišťování trestního činu, trestního řízení a chování, proces je před soudem.
    - např. : zkrácení činu, prominutí činu, v trestním řádu)

Orgány: policie, soud

Prameny:

- a) Trestní zákoník (hmotné trestní právo)
- b) Trestní řád (procesní trestní právo)

HMOTNÉ TRESTNÍ PRÁVO = konkrétně vyjádřeno v trestním zákoníku, který stanoví, co je trestný čin, jaké jsou jeho zákonné náležitosti a určuje tresty, které mohou být pachateli uloženy.

1) TRESTNÉ ČINY = činy, které jsou závažná provinění právního řádu a řeší se podle Práva . = činy, které jsou nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku.

- dokonané činy (úmyslně)
- nedokonané trestní činy (pokus o spáchání trestného činu)
- příprava trestního činu

- **a) PŘEČIN** = nedbalosti = ublížení na zdraví z nedbalosti
  úmyslné trestní činy = podvody

  - Maximální sazba odnětí svobody 5 let
  - Méně závažné trestní činy

- **b) ZLOČIN =** úmyslný trestní čin
  - Maximální sazba odnětí svobody 10 let (5+)
  - LOUPEŽ = s násilím
  - KRÁDĚŽ = bez násilí
- **c) ZVLÁŠŤ ZÁVAŽNÉ TRESTNÍ ČINY =** úmyslný trestní čin
  - Maximální sazba odnětí svobody nad 15 let = nejvyšší možný trest (výjimečné tresty 25 let nebo doživotí)
  - Vražda

2) PŘESTUPKY = méně závažná provinění a řeší se podle správního řízení.

- neprojednávají se soudy
- projednávají je obce, policie nebo jiné správní orgány
- mírnější sankce než u trestních činů = pokuty (drobné krádeže do 5000 Kč)
- nezapisují se – rušení nočního klidu
- zapisují se – dopravní přestupky

CHOVÁNÍ NEBEZPEČNÉ PRO SPOLEČNOST

- znaky jsou uvedené v trestním zákoníku a označují se jako *skutková podstata trestního činu.*
- loupeže, krádeže, falšování dokladů, podvody
- poškozování životního prostředí
- šíření falešné zprávy

SKUTKOVÁ PODSTATA TRESTNÉHO ČINU

- **OBJEKT** = chráněný zájem, hodnota (zdraví, život, majetek)
    - bezpečnost státu
- **OBJEKTIVNÍ STRÁNKA** = definuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky (místo, čas)
    - výtržnictví – veřejně
- **SUBJEKT** = osoba, která páchá trestní činnost, která je trestně odpovědná.
    - Fyzické osoby musí být příčetní v době páchání trestního činu
    - Musí být starší 15 let
    - Mladiství → 15 – 18 let → jsou trestně odpovědní a jsou stíháni.
      tresty jsou poloviční nebo jsou alternativní testy
- **SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA** = vnitřní stránka pachatele
    - zda chtěl trestní čin spáchat, či nikoliv
    - úmysl či **nikoliv** → **NEDBALOST**
    - **NEDBALOST VĚDOMÁ** = sednu si za volant, vím, že jsem před jízdou vypila dvě piva, ale doufám, že nespáchám např. dopravní nehodu a nikdo se o mým přestupku nedozví.
    - **NEDBALOST NEVĚDOMÁ** = nemohl jsem vědět, že se něčeho zúčastním.

OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ TRESTNOST

- Spáchám trestní čin, ale nebudu stíhán :
- 1) **Okolnost** – Hranice 15 let

- 2) **Nepříčetnost** (posoudí soudní znalec, soudní psycholog)
    - lidé s duševní chorobou, schizofrenici
- 3) **Nutná obrana** = odvracení útoku na chráněný zájem
    - pravidla:
        - když mě někdo napadne, můžu však pomoci i někomu, komu jde o život
        - obrana musí být přiměřená danému útoku
        - když pachatel přestane útočit, my musíme přestat také
- 4) **Krajní nouze** = Jsem si vědom, že páchám trestní čin, ale je to důležitější, než zákon.
    - odvézt těhotnou ženu do nemocnice v případě požití alkoholu před jízdou
    - když jde někomu o život
- 5) **Přípustné riziko** = vykonání činnosti, kterou je ohrožen nějaký zájem
    - lékaři (amputace nohy)
    - automobiloví závodníci
- 6) **Svolení poškozeného** – člověk, který bude poškozen, s tím souhlasí – povolení k operaci, potratu – nevztahuje se k eutanazii
- 7) **Oprávněné použití zbraně** – týká se složek, které k tomu mají oprávnění (vojsko, policie)

STÁDIA TRESTNÉHO ČINU

- 1) Pojetí úmyslu trestného činu
- 2) Příprava trestného činu
    - opatřuji zbraň, scháním lidi
    - už může být trestná
    - trestná u zvlášť závažných trestních činů
    - seskupení materiálu
- 3) Pokus o spáchání trestního činu
    - Jednání, které jednoznačně směřuje k dokonání trestného činu.
- 4) Dokonání trestného činu
    - naplnění skutkové podstaty trestního činu

OSOBY STÁDIA TRESTNÍHO ČINU

- **PACHATEL :** fyzická osoba, která sama spáchala trestný čin

- **SPOLUPACHATEL** : podílí se na páchání; podíl páchání se hodnotí , každý je souzen za sebe
- **ORGANIZÁTOR :** celý trestný čin organizuje; těžší tresty, u zvlášť závažných trestních činů
- **NÁVODCE :** úmyslně v jiném člověku vzbudí snahu spáchat trestný čin –
- **PROVOKATÉR** : rýpe a provokuje k spáchání trestního činu
- **POMOCNÍK :** umožňuje spáchání TČ (odstraňuje překážky, hledá oběti, schání prostředky)
- **PROMLČENÍ TRESTNÍHO ČINU =** trestný čin byl spáchán, ale pachatel nebyl zjištěn a není po něm zahájeno stíhání – promlčecí doba je podle závažnosti – u nejtěžších trestných činů je 20 let

TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ – ZVLÁŠTNÍ ČÁST (v trestním zákoníku)

- obsahem zvláštní části trestního práva jsou definice jednotlivých trestných činů
- obsahuje 13 hlav
- = *TČ proti životu a zdraví, TČ proti svobodě a ochraně osobnosti, TČ proti lidské důstojnosti a sexuální oblasti, TČ proti rodině a dětem, TČ proti majetku, TČ hospodářské, TČ obecně nebezpečné, TČ proti životnímu prostředí, TČ proti České Republice či jinému státu, TČ proti proti pořádku ve věcech veřejných, TČ proti branné povinnosti , TČ proti vojenské povinnosti, TČ proti proti lidskosti, míru a válečné*
- **TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ**
  - = vražda, zabití, usmrcení z nedbalosti, těžké ublížení na zdraví, neposkytnutí pomoci, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti ..
- **TRESTNÉ ČINY PROTI SVOBODĚ A OCHRANĚ OSOBNOSTI**
  - = zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, loupež, braní rukojmí, vydíraní, porušování domovní svobody, poškození cizích práv…
- **TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI A SEXUÁLNÍ OBLASTI**
  - = znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, incest, šíření pornografie…
- **TRESTNÉ ČINY OBECNĚ NEBEZPEČNÉ**
  - = obecné ohrožení z nedbalosti, ohrožení pod vlivem návykové látky, výroba drog, distribuce drog …
- **TRESTNÉ ČINY PROTI POŘÁDKU VE VĚCECH VEŘEJNÝCH**
  - = násilí proti úřední osobě, zneužití pravomoci úřední osoby, přijetí úplatku, podplácení, pohrdání soudem, křivé obvinění, křivá výpověď, výtržnictví, schvalování trestného činu, neoznámení trestného činu…

TRESTY A OCHRANNÁ OPATŘENÍ

- **ÚČEL =** prevence, napravení, zamezení opakování a ochrana okolí
    - trest by měl být spravedlivý a přiměřený a neměl by jím trpět nikdo jiný než pachatel

DRUHY TRESTŮ ODNĚTÍ SVOBODY

- NEPODMÍNĚNÝ– nejtěžší trest, většinou poslední varianta
    - udělován, když už není jiný způsob

TYPY VĚZNIC

- **1) DOHLED** -volný režim, vlastní oděv, vychovatelé
- **2) DOZOR** -dozorci i vychovatelé
- **3) S OSTRAHOU** – na zámek, omezení pohybu, vězní oděv
- **4) SE ZVÝŠENOU OSTRAHOU** – ozbrojení strážci, věže, omezený pohyb (např.: Valdice)

V polovině doby trestu lze požádat o podmíněné propuštění – rozhoduje soud

PODMÍNĚNÝ

- soud uloží odnětí svobody, ale odloží to pod podmínkou, že obžalovaný se bude chovat vzorně a bude plnit podmínku po stanovenou dobu
- přihlíží se k pachateli, trestnému činu a rodinné situaci – zkušební doba 1-5 let

PODMÍNĚNÉ ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM

- stejný princip jako odnětí svobody s tím, že musí obžalovaný někam pravidelně docházet (odvykací programy…)

VYJIMEČNÉ ODNĚTÍ SVOBODY

- mizivá náprava pachatele; zločin proveden proti dětem, rasová pohnutka…
- na 20-35let nebo doživotí

ALTERNATIVNÍ TRESTY

- DOMÁCÍ VĚZENÍ
- OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE
- PROPADNUTÍ MAJETKU
    - nejvyšší majetkový trest, který lze udělit
    - jen u zvlášť závažných zločinů (např.: obrovské daňové úniky)
- PENĚŽITÝ TREST – pokud lze spáchanou škodu vyřešit penězi – často ukládané mladistvým
- ZÁKAZ ČINNOSTI NEBO FUNKCE V OBORU
- ZÁKAZ POBYTU
- ZÁKAZ VSTUPU NA KULTURNÍ AKCE
- ZTRÁTA ČESTNÝCH TITULŮ NEBO VOJENSKÉ HODNOSTI
- VYHOŠTĚNÍ ZE ZEMĚ (netýká se občanů)

OCHRANNÁ OPATŘENÍ

Možné ukládat trestně odpovědným osobám, nepříčetným nebo i dětem

- ochranné léčení
- zabezpečovací detence (pro nepřizpůsobivé pachatele)
- ochranná výchova (mladiství i mladší – do 18; účelem je napravit nevhodnou výchovu)
- zabrání věci (kterou by mohla být páchána další trestná činnost)

PROCESNÍ TRESTNÍ PRÁVO

- zabývá se souvislostmi okolo vyšetřování, souzení, odsouzení a výkonu trestu
- stanovuje i pravidla a podmínky, kterými se účastníci trestního řízení musí řídit
- **PRAMENY:** trestní řád (= Zákon o trestním řízení) a trestní zákoník
- **CÍL**: stanovit pravidla, upravit postup orgánů a spravedlivé potrestání pachatele zásady
- **ZÁSADA ZÁKONNOSTI**
    - pachatel je stíhán jen ze zákonných důvodů
    - co je trestné stanovuje zákon
- **PRESUMPCE NEVINY**
    - dokud soud nestanoví vinu, na obžalovaného se hledí jako na nevinného
    - obžalovaný nemusí svou nevinu prokazovat, ale státní zástupce vinu prokázat musí, a to bez pochyb (i v případě, že se přizná)
- **OBJEKTIVNOST A NESTRANNOST**
- **VYHLEDÁVACÍ ZÁSADY**
    - orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyhledávat všechny okolnosti související s trestným činem (shromažďuje důkazy pro i proti pachateli)
- **ZÁSADA VEŘEJNOSTI**
    - trestní věci se projednávají tak, aby to mohla sledovat veřejnost – jsou zákonem ustanovené situace, kdy je veřejnost vyloučena – státní tajemství, činy spáchané na děti, u mladistvých, nebezpečný pachatel
- **PRÁVO OBŽALOVANÉHO NA OBHAJOBU**
    - obhájce je stanoven při činech s trestem odnětí svobody na 5+ let

SUBJEKTY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

- **ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**
    - soud, policie, státní zastupitelství
- **OBŽALOVANÝ**
    - nejprve je to podezřelý a po získání důkazů je trestně stíhaný a stává se z něj obviněný
    - po sepsání obžaloby se stává obžalovaným – pokud se při řízení před soudem rozhodne o jeho vině, stává se odsouzeným (jinak obecně „pachatel“)
- **OBHÁJCE** (advokát)
- **POŠKOZENÝ**
- **PROBAČNÍ ÚŘEDNÍCI**
- **SOCIÁLNÍ PRACOVNÍCI** (pokud jde o mládež)
- **SVĚDCI**
- **SOUDNÍ ZNALCI**

- **TLUMOČNÍCI**

STÁDIA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Orgány trestního řízení :

- soud, státní zastupitelství (podává jménem státu obžalobu), vyšetřovatelé (policie)

1) PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

- shromažďují se informace o okolnostech spáchání trestného činu a možných pachatelích
- pokud se o spáchání nezjistí dostatek informací, řízení se zastavuje
- dohled nad shromažďováním (prováděné policií) má státní zástupce, který pak na obviněného podává obžalobu
- žaloba se podává místně určenému soudu, tam, kde dojde k činu
    - **OKRESNÍ SOUD =** soud první instance
    - **MĚSTSKÉ SOUDY** = ve větších městech
    - **KRAJSKÉ SOUDY** = berou se jako odvolací
- **OBVINĚNÝ**
    - má právo nevypovídat,
    - nemůže být nucen,
    - má právo vyjadřovat se ke všem skutečnostem a může navrhovat důkazy
- **OBHÁJCE**
    - chrání klienta
    - nesmí uvádět přitěžující okolnosti
    - má právo mlčet a hledá důkazy ve prospěch svého klienta
    - nutná obhajoba (obhájce je povinný) – pachatel ve vazbě, mladiství, uprchlý, omezená způsobilost
    - obhájce ex offo = státem přidělený obhájce
    - pachatel i svědek mohou být zadrženi, předvoláni nebo předvedeni – po obvinění pachatele už je vydán příkaz k zatčení
- **VAZBA =** dočasné opatření navržené státním zástupcem a rozhodnuté soudem
    - při riziku, že pachatel uprchne nebo zničí důkazy, nebo je pachatel nebezpečný – max. na 3 měsíce; po uplynutí se opět zkoumá situace a pokud okolnosti o vzetí do vazby pominuly, je povinnost ho vydat na svobodu
    - obviněný většinou ve vazbě dává žádost o propuštění – nevinný žádá o

odškodnění

2) PŘEDBĚŽNÉ PROJEDNÁNÍ OBŽALOBY

- probíhá mimo veřejnost – soud zvažuje všechny důkazy, zda to stačí k soudnímu řízení
- pokud ne, obnoví šetření nebo to ukončí
- pokud ano, dochází k hlavnímu líčení

3) HLAVNÍ LÍČENÍ– rozhoduje se o vině a výši trestu

- dvě strany : **ŽALOVANÁ a ŽALUJÍCÍ**
- státní zástupce podává obžalobu, kvalifikuje trestný čin a výši trestu
- čtou se svědecké výpovědi a znalecké posudky, prokazují se všechny důkazy a svědci jsou povinni pravdivě vypovědět **V ČR SE SOUDÍ**
- **DVĚMA ZPŮSOBY**
    - 1) samosoudce (je tam senát; max. 5 let)
    - 2) soudci – soudce vynese rozsudek, druh a výši trestu
        - soudce může obžalovaného zbavit viny pro nedostatek důkazů **4. ODVOLACÍ ŘÍZENÍ** – obě strany se mohou proti rozsudku odvolat
        - lhůta odvolání je 8 dnů a odvolání musí být odůvodněno
        - soudce rozsudek potvrdí nebo změní (zvýšení/snížení trestu)
        - při dalším rozsudku se lze také odvolat – mimořádné opravné prostředky
        - pokud je rozsudek odvolán, nenabývá platnosti, ale je-li pachatel ve vazbě, zůstává tam **5. VYKONÁVACÍ ŘÍZENÍ** – výkon trestu
- Uložené tresty se ukládají do Rejstříku trestů, který vede Nejvyšší státní zastupitelství v Praze.
- Justiční omyl = případ nespravedlivého postihu